

Inspirationsmateriale til undervisning

Pleje af patienter med gynækologiske sygdomme

40410

Udviklet af:

Lis Tjørnelunde
Århus social- og sundhedsskole
Olof Palmes Allé 35
8200 Århus N
Tlf.: 87412626

Annette Cecilie Langdahl
Århus social- og sundhedsskole
Olof Palmes Allé 35
8200 Århus N
Tlf.: 87412626

Pleje af patienter med gynækologiske sygdomme

Inspirationsmateriale til undervisning

1. Uddannelsesmålets sammenhæng til FKB/TAK

Uddannelsen hører til den fælles kompetencebeskrivelse:

2695 Sundheds- og sygeplejeopgaver i sygehusvæsenet. Og har tilknytning til den tilhørende arbejdsmarkedsrelevante kompetence: Det somatiske område på sygehusene.

Kompetencebeskrivelsen findes på: www.epos-amu.dk

Arbejdsfunktioner

Arbejdsfunktionerne på sygehusene er i konstant udvikling. Den stigende mangel på arbejdskraft har medført jobglidninger indenfor plejesektoren, der kræver kompetenceudvikling af personalet.

Udviklingen med større og større specialisering, kombineret med kortere indlæggelser, stiller øgende kompetencekrav til medarbejderne. Nogle social- og sundhedsassistenter varetager i dag arbejde som før blev varetaget af sygeplejersker. Desuden stilles der krav om tværfagligt og tværvektorielt samarbejde for at sikre et sammenhængende patientforløb.

Medarbejderne skal derfor, gennem tværfagligt samarbejde, med baggrund i deres faglige viden kunne arbejde helhedsorienteret, sundhedsfremmende og sygdomsforebyggende. De skal kunne kommunikere professionelt og skabe tryghed for den gynækologiske patient og de pårørende.

Social- og sundhedsassistenten med arbejdsfunktioner det gynækologisk obstetriske speciale oplever i særlig høj grad denne udvikling, fordi der på visse områder bl.a. fødegangen overvejende er ansat social- og sundhedsassistenter, og de derfor her varetager alle funktioner i plejen i samarbejde med jordemødre.

Samtidig er der i grunduddannelsen ikke undervisning i gynækologi og obstetrik, hvilket betyder at den nødvendige faglige viden skal erhverves efter uddannelsen som social- og sundhedsassistent.

Deltagerforudsætninger

Deltageren er social- og sundhedsassistenter der er ansat på obstetriske eller gynækologiske afdelinger, eller social- og sundhedsassistenter der ønsker at få ansættelse indenfor disse specialer.

Det kan være en fordel at deltageren har en vis erfaring indenfor specialet.

Pleje af patienter med gynækologiske sygdomme

Inspirationsmateriale til undervisning

Struktur

Uddannelsen kan med fordel ses i sammenhæng med uddannelserne:

- Medvirken i gynækologisk og obstetrisk arbejde
- Selvstændigt arbejde med pleje af svangre kvinder
- Selvstændigt arbejde med pleje på føde barselsafd.

Det anbefales at kurset afholdes i forlængelse af kurset ”Medvirken i gynækologisk og obstetrisk arbejde”, men kurset kan også stå alene, afhængig af deltageres forudsætninger.

2. Ideer til tilrettelæggelse

Ved tilrettelæggelsen af denne uddannelse vil det være hensigtsmæssigt at have en høj grad af deltagerinddragelse og at deltageren derved bl.a. får mulighed for at reflektere og løbende arbejde med egne og/eller andres praksiserfaringer samt aktuelle dilemmaer. Dette kunne gøres allerede inden påbegyndelsen af uddannelsen ved, at der udsendes et brev til deltagerne med refleksionsspørgsmål (se under opgaver og undervisningsmaterialer).

Det anbefales at uddannelsen så vidt muligt afholdes samlet, da temaerne er meget nært knyttede og teoretisk sammenhængende.

Forløbet kan dog afholdes som split og her anbefales det at temaerne 1, 2, 3 samt 4 afvikles i forlængelse af hinanden, og at der efterfølgende følges op med temaerne seksualitet og reproduktiv sundhed samt abort.

Splitperioden anbefales at være mellem 2-4 uger, da deltagerne skal kunne nå at forholde sig til og fordybe sig i egen praksis. Samtidig anbefales det, at der ikke går mere end 2 måneder før uddannelsen er afsluttet, da det øger risikoen for at deltagerne kommer på for lang afstand til det overordnede tema og derved kan miste fokus.

I splitperioden kan det være hensigtsmæssigt at deltagerne arbejder med problematikker fra egen praksis og/eller arbejder med en eller to refleksionsopgaver, hvor der er mulighed for at reflektere og fordybe sig i nogle af de kommende temaer.

Det er her vigtigt at være opmærksom på, at det kan være svært at få afsat tid til split opgaver i praksis, og at dette kræver, at der er et nært samarbejde med nærmeste leder. Dette samarbejde kunne indebære et højt informationsniveau i forhold til orientering omkring opgaven, så der ledelsesmæssigt også arbejdes med, at give deltageren mulighed for sparring samt prioritere at afsætte tid til løsning af opgaven.

Undervisningen anbefales at veksle imellem formidling, gruppearbejde og øvel-

Pleje af patienter med gynækologiske sygdomme

Inspirationsmateriale til undervisning

ser.

Øvelsernes art vil afhænge af temaet, men kunne være i form af rollespil, walk and talk, videooplæg med efterfølgende drøftelser og refleksioner i grupper samt i plenum.

Undervisningen i de konkrete gynækologiske sygdomme kunne foregå som en vekselvirkning imellem oplæg og drøftelse, samt gruppearbejde. Her ville det være hensigtsmæssigt løbende at inddrage både konkrete patientfortællinger fra kursisterne samt case undervisning. Det vil i gruppearbejdet være en fordel også at blande grupperne på tværs af arbejdssteder for at sikre høj grad af erfaringsudveksling samt vidensdeling.

Derudover anbefales det, at der anvendes eksterne undervisere med specialviden og erfaring, der kan matche assistentens aktuelle arbejdsfunktioner indenfor det gynækologiske speciale.

Her kunne det ligeledes være hensigtsmæssigt at en social- og sundhedsassistent med lang erfaring i det gynækologiske speciale anvendes som underviser som rollemodel.

Temaer

Nedenstående temaer kan vægtes forskelligt afhængig af den aktuelle målgruppe. Temaerne er forsøgt sat op i kronologisk rækkefølge, der selvfølgelig kan ændres afhængig af prioritering af temaer samt om kurset afvikles som split eller et sammenhængende forløb.

Forslag til temaer:

- Den gynækologiske patient
- Gynækologiske sygdomme
- Gynækologiske tumorer
- Den døende gynækologiske patient
- Graviditetsforløb
- Abort - medicinske og kirurgiske
- Seksualitet og reproduktiv sundhed
- Fertilitet / infertilitet

Under gennemgangen af de forskellige temaer er der anbefalet forskellig baggrundslitteratur. Derudover findes der i litteraturlisten supplerende litteratur, der kan anvendes bredt i forhold til de samlede temaer.

Tema 1

Den gynækologiske patient

Pleje af patienter med gynækologiske sygdomme

Inspirationsmateriale til undervisning

Kendetegn ved den gynækologiske patient

- Den akutte og planlagte
- Kommunikation og samarbejde
- Anamnese og undersøgelse af den gynækologiske patient
- Den kriseramte gynækologiske patient og dennes pårørende
- Det gode patientforløb, herunder accelererede forløb, dokumentation og kvalitetssikring

Baggrundslitteratur

Alle temaer belyses i kilde 1,2, 3 samt 4,5,6,7 og 8

Det gynækologiske speciale nu og i fremtiden: www.sst.dk, se under planlægning/specialeplanlægning/speciale gennemgange/gynækologi og obstetrik.

Accelererede operationsforløb til kvinder med ovariecancer; Sygeplejersken nr. 17/06.

Tema 2

Gynækologiske sygdomme

Sygdomslære, observationer, undersøgelser, behandling (herunder farmakologi) og pleje i forbindelse med

- Blødningsforstyrrelser
- Kroniske underlivssmerter
- Dysmenoré
- Endometriose
- Nedsynkning af genitaler
- Ekstrauterin graviditet
- Urinincontinens
- Præ- og postoperativ pleje til gynækologiske patienter

Baggrundslitteratur:

Alle temaer belyses i kilde 1,2 (samt 3) og 5

www.endo.dk - Endometriose foreningen

www.kontinensforeningen.dk - om urinincontinens

Pleje af patienter med gynækologiske sygdomme

Inspirationsmateriale til undervisning

Tema 3

Gynækologiske tumorer

Sygdomslære, observationer, undersøgelser, behandling (herunder farmakologi) og pleje i forbindelse med

- Godartede tumorer
- Cancer herunder cervix, vulva, uterus samt ovariecancer
- Hysterektomi (abdominalt eller vaginalt)
- Stråle og kemoterapi
- Onkologisk sygepleje
- Rehabilitering

Baggrundslitteratur:

Alle temaer belyses i kilde1,2 (samt 3)

Derudover anbefales det at tage udgangspunkt i Kræftens Bekæmpelses pjecer bl.a. ; Celleforandringer, forstadier til livmoderhalskræft, kræft i æggestokkene, kræft i livmoderhalsen samt kræft i livmoderen, jeg har fået kræft, et liv som pårørende og hvad fejler du far? – For yderligere information se; www.cancer.dk
Dansk gynækologisk cancer: www.dgc.eu.com (se under ”guidelines” for retningslinier, behandlingsmetoder mv.) – Beskrivelser af forskellige procedurer og retningslinier i forhold til den enkelte sygdom.

Gynækologisk cancer og seksualitet: Ugeskrift Læger 2002;164(41):4796

Accelererede operationsforløb til kvinder med ovariecancer; Sygeplejersken nr. 17/06

Tema 4

Pleje af den døende gynækologiske patient

- Mødet med det døende menneske
- Den døende og de pårørende
- Hospicefilosofi
- Palliative metoder

Baggrundslitteratur:

Sygeplejen i den palliative indsats, Kirsten Halskov Madsen m.fl., Munksgaard 2001

Sundhedsstyrelsens retningslinier for den palliative indsats bl.a.: Faglige retningslinier for den palliative indsats, findes på www.sst.dk

Pleje af patienter med gynækologiske sygdomme

Inspirationsmateriale til undervisning

Når livet gør ondt, Det danske Bibelselskab

www.Hospiceforum.dk - Hospice Forum Danmark

www.palliativ.dk - Foreningen for Palliativ Indsats

Derudover anbefales som baggrundslitteratur at tage udgangspunkt i kræftens bekæmpelses pjecer bl.a. ; Kræft og sorg, - til efterladte, Når forældre dør, ved livets afslutning. For yderligere information se; www.cancer.dk

Tema 5

Graviditetsforløb

- Den tidlige unormale graviditet/graviditetskomplikationer
- Forebyggelse og sundhedsfremme, herunder
- Tidligt gravide, ”den bekymrede gravide”
- Kost og motion , alkohol og rygning
- Prænatal diagnostik /fosterdiagnostik
- Ethiske dilemmaer

Baggrundslitteratur:

Alle temaer belyses i kilde 1, 2 og 7(andre kulturer)

www.sst.dk - Sundhedsstyrelsens retningslinier samt anbefalinger i forbindelse med graviditet og svangreomsorg - se under forebyggelse/sex og graviditet/gravidit

Retningslinier om fosterdiagnostik. – prænatal information, risikovurdering, rådgivning og diagnostik, Sundhedsstyrelsen 2004

Risikovurdering og fosterdiagnostik, information til gravide, sundhedsstyrelsen 2004

Tidsskrift for jordemødre nr. 5/05 Tema: Information og fosterdiagnostik

Graviditet – ude af kontrol af Lisbet Munk, Sygeplejersken nr. 21/06

Rygning og graviditet – Tidsskrift for jordemødre nr. 6/04

Tema 6

Abort - medicinske og kirurgiske

Sygdomslære, observationer, undersøgelser, behandling (herunder farmakologi) og sygepleje (præ/post operativ pleje) samt forebyggelse og sundhedsfremme i forbindelse med

- Spontan abort
- Provokeret abort
- Samrådsaborter

Pleje af patienter med gynækologiske sygdomme

Inspirationsmateriale til undervisning

- Sen aborter
- Forløbshåndtering
- Føtus mortus
- Støttesamtaler før og efter
- Ethiske dilemmaer

Baggrundslitteratur

Temaerne behandles i kilde 1, 2, 6 og 9 (andre kulturer)

www.Abortnet.dk – viden om abort og prøvesvar

Abort af Bent Ottesen, Sundhedsinformation, en national sundhedsportal

Hvis du overvejer abort, komiteen for sundhedsoplysning og Når der ikke er noget tredje valg, social sårbarhed og abort, 2005 - kan hentes på sst.dk – under forebyggelse/sex og graviditet/abort

www.spaedbarnsdoed.dk - Landsforeningen til støtte ved spædbarnsdød

Sprøjte skal hindre levendefødte aborter og intermezzo mellem liv og død; Kristeligt Dagblad 26.2.08

Tema 7

Seksualitet og reproduktiv sundhed

- Antikonception og sterilisation
- Seksualitet og samfund
- Kvinder og overgreb
- Seksuelt overførte sygdomme

Baggrundslitteratur:

Temaerne belyses i kilde 1, 2 og 7 (andre kulturer)

Værd at vide om sterilisation, komiteen for sundhedsoplysning - kan hentes på

www.sundhedsoplysning.dk

www.sexogsundhed.dk: viden om hiv-rusmidler og risikoadfærd

Prævention:

Sundhedsstyrelsens vejledninger findes på www.sst - under forebyggelse/sex og graviditet/prævention

www.netdoktor.dk - under sex _samliv/fakta/prævention

Tema 8

Fertilitet /infertilitet

- Undersøgelser
- Fertilitetsbehandlinger
- Ethiske dilemmaer

Baggrundslitteratur:

Temaerne behandles i kilde 1 og 2

Landsforeningen for ufrivilligt barnløse: www.lfub.dk

www.sundhedsguiden findes fakta om infertilitet

3. Opgaver og undervisningsmaterialer

For at få inddraget deltagernes erfaringer helt fra kursusstart, kan der udsendes en refleksionsopgave sammen med velkomstbrevet. Skulle der være kursister, der ikke har erfaring indenfor specialet, kan de opfordres til at reflektere i forhold til temaet bredt og med den erfaring de måtte have erhvervet i anden sammenhæng.

Eksempel på refleksionsopgave før kursusstart

Del 1:

Find eksempler på situationer hvor der var specielle udfordringer i forbindelse med, at du har været involveret i plejen af en patient der var indlagt på gynækologisk afdeling.

Beskriv udfordringen

Hvad skete der? Hvad gjorde du? Hvad tænkte du? Hvad gik godt/ hvad var svært? Hvordan kan det være det gik som det gjorde? Hvad ville du gerne have gjort anderledes?

Skriv nøgleord der fortæller det vigtigste i historierne.

Del 2:

Beskriv derefter via nøgleord, hvad du mener kendetegner den gode pleje af den gynækologiske patient.

Kursusopstart

Refleksionsopgaven skal bruges som indgang til kurset for, for på denne måde at tegne et billede af den gynækologiske patient relateret til temaer på kurset og skal

Pleje af patienter med gynækologiske sygdomme

Inspirationsmateriale til undervisning

bruges som en ledetråd gennem hele kurset.

Samtidig er det en afstemning af forventninger i forhold til temaerne, samt en sikring af at det giver mening i forhold til den enkeltes aktuelle praksis.

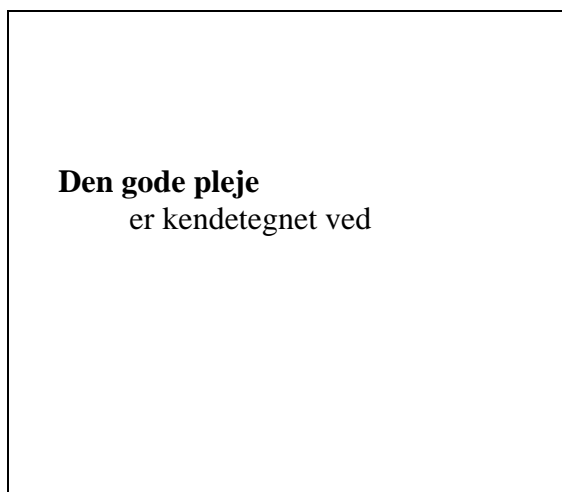
Refleksionsopgaven inddrages ved, at kursisterne arbejder videre med spørgsmålene i en gruppegave. Gruppearbejdet bygger videre på arbejdet med og/eller den enkelte kursists viden om, ”Det gode patientforløb”, svarende til kurset medvirken i gynækologisk og obstetrisk arbejde.

Eksempel på gruppeopgave

Drøft i gruppen de enkelte historier og problematikker I er stødt på i mødet med den gynækologiske patient og udvælg nogle fælles nøgleord, der både kendetegner problematikkerne og det I mener er den gode pleje.

Skriv nøgleordene på planchen, så den gode pleje skrives centralt.

Problematikker

Problematikker

Opsamling og fællesgørelse i plenum

Tema 1

Den gynækologiske patient

Det er vigtigt her at tage afsæt i deltagernes erfaringer og viden om det gode patientforløb svarende til niveauet i kurset ”Medvirken i gynækologisk og obstetrisk arbejde” og her bruge kommunikation og samarbejde som et væsentligt redskab til sikringen af den gode pleje.

Pleje af patienter med gynækologiske sygdomme

Inspirationsmateriale til undervisning

Undervisningen kunne centrerer omkring patientens bog, der sætter fokus på, hvad der er vigtigt for patienter generelt at være opmærksomme på ved indlæggelse. Dette kunne sættes i relation til den aktuelle praksis centrerede omkring aktuelle procedurer og standarder fra kursisternes egen praksis. Nogle af temaerne omkring den gynækologiske patient, kan belyses fra mange forskellige vinkler ved at inddrage udvalgte fortællinger fra undervisningsmaterialet "Livsmod" og det anbefales at bruge udvalgte tilhørende øvelser i undervisningen, for eksempel afsnittet om familien, hvor aspekter af de pårørendes situation er i fokus. Temaet omkring anamnese og undersøgelse er indgangen til selve det gynækologiske speciale og skal lægge op til de kommende temaer og give en forståelse for den gynækologiske patients helhedssituation.

Tema 2 og 3

Gynækologiske sygdomme og gynækologiske tumorer

Der er under disse temaer en del teoretisk viden der skal formidles, og den tidsmæssige ramme gør, at det er meget vigtigt at overveje nøje, hvor man vælger at tage sit afsæt. Det anbefales, at det pædagogisk tilrettelægges således, at kursisten får en bred fornemmelse af de forskellige sygdomme, samt hvordan og hvor det er muligt at søge mere viden, samtidig med at egen praksis sættes i perspektiv. Det er derfor vigtigt under alle emner, at have deltageres erfaringer og procedurer fra egen praksis i spil og inddrage det aktivt i undervisningen. Det anbefales her at invitere gæsteundervisere ind for, at præsentere den nyeste viden om pleje og behandlingsformer for deltagerne. Det kunne også være en mulighed at invitere en patient med for eksempel cancer eller endometrose for at give deltagerne en større forståelse for helhedssituationen samt patientperspektivet og egen rolle som plejepersonale.

Tema 4

Den døende gynækologiske patient

Det anbefales dette tema indledes med en kort grupperefleksion over spørgsmålet: "Hvad er svært i mødet med den døende patient?"

Herefter følger en opsamling i plenum, hvor de forskellige problematikker kort samles og drøftes og senere bliver inddraget i undervisningen.

Følgende temaer foreslås berørt i undervisningen

- Hospicefilosofi og den palliative indsats i Danmark - Gennemgang i forhold til sundhedsstyrelsens retningslinier
- Uafvendeligt døende/tegn på at døden nærmer sig - Hvad sker der med

Pleje af patienter med gynækologiske sygdomme

Inspirationsmateriale til undervisning

kroppen i den sidste tid – sanser og fysisk forfald? Gruppearbejde omkring spørgsmålet og opsamling i plenum

- Plejen af den døende patient – hyppige problemstillinger og mulige løsninger. Følgende temaer kan her tages op: Angst, dehydrering, smerter, tørst, lejrning, dyspnoe osv., med særlig vægt og opmærksomhed på de problematikker der er mest vedkommende og relevante for kursisterne. Undervisningen foreslås som en blanding af dialog og teorigennemgang i plenum og kan tage afsæt i det indledende gruppearbejde.
- Muligt samvær med den døende og de pårørende – se film fra hospice og herudfra drøfte kursisternes konkrete praksis og eventuelle forslag til en ændret praksis.

Igen vil det være en fordel at invitere gæsteundervisere fra for eksempel det palliative team eller hospice

Tema 5 og 6

Graviditetsforløb og Abort – medicinske og kirurgiske

Under disse to temaer er der en del etiske problemstillinger, samt også teori der skal formidles. Nogle af temaerne er sammenfaldende og det er en fordel at afvikle dem i forlængelse af hinanden.

Undervisningen kunne bygges op omkring cases omhandlende

1. Case

Bente er 36 årig og gift med Lars der er jævnaldrende. Bente kommer ind til en senabort, fordi hun via prænatalforstediagnostik har fået at vide, at barnet er svært misdannet og ikke vil kunne leve. Hun har haft meget svært ved at træffe beslutningen og har det svært med at hun dagligt mærker tegn på liv og nu har besluttet, at hun vil afslutte dette liv. Dette er også årsagen til at hun er langt henne i sin graviditet (22 uge). Det er Bentes første graviditet.

- Hvilket forløb og undersøgelser har Bente gennemgået inden indlæggelsen?
- Hvordan vil du modtage hende og hvad skal hun informeres om? (Tag her også udgangspunkt i artiklen om senaborter)
- Hvad ville du sige til hende og hendes mand?
- Hvilket forløb skal hun igennem på gynækologisk afdeling og hvordan vil du pleje og observere hende? (tag eventuelt udgangspunkt i gældende procedurer)

2. Case

Pleje af patienter med gynækologiske sygdomme

Inspirationsmateriale til undervisning

Sofie er 24 år og i 8. uge og indlægges til en abort. Hun studerer jura og er blevet gravid ved et uheld. Hun synes ikke hun har ressourcer til at blive mor og vil først gerne have sin uddannelse og en fast kæreste. Samtidig har hun det ikke særlig godt med sin beslutning og græder ved indlæggelsen. Hun virker fast besluttet på at gennemføre sin beslutning.

- Hvilket forløb har hun været igennem inden indlæggelsen og hvad skal hun igennem under indlæggelsen?
- Hvordan vil du modtage hende?
- Hvordan og hvad vil du informere hende om?
- Hvilke plejeopgaver er der i forbindelse med indlæggelsen?

3. Case

Katrine på 39 indlægges med en lille blødning, men ingen mavesmerter. Hun er i 13 uge og har tidligere haft 3 aborter. Katrine har ingen børn. Hun er meget ked af det ved indlæggelsen og er sikker på at hun er ved at abortere.

- Hvordan vil du modtage hende?
- Hvad kan årsagen til hendes symptomer være?
- Hvordan vil du observere og pleje hende?
- Hvilke undersøgelser ville være relevante?

Opsamling og teorigennemgang:

Efter gruppearbejdet er der opsamling i plenum, hvor der kobles teori til de forskellige cases og de etiske problemstillinger drøftes. Det forudsættes at deltagerne har en viden om etik svarende til niveauet på AMU kurset "Medvirken i gynækologisk og obstetrisk arbejde" og der bygges i drøftelserne videre på denne viden.

Tema 7

Seksualitet og reproduktiv sundhed

Her kunne undervisningen igen centreres om case undervisning denne gang med udgangspunkt i en vejledningsøvelse i forhold til antikonception.

Øvelse

Du skal vejlede følgende patienter i forhold til antikonception ud fra følgende spørgsmål:

Pleje af patienter med gynækologiske sygdomme

Inspirationsmateriale til undervisning

1. Hvad vil du lægge vægt på og hvordan vil du gribe det an?
2. Hvor vil du vejlede hende til at søge yderligere information?
3. Gennemfør eventuelt vejledningen som et rollespil

1. En 16-årig pige, der har fået foretaget en provokeret abort og samtidig har fået påvist klamydia.
2. Et ægtepar, der lige har fire børn i forvejen. Kvinden lige har fået foretaget en provokeret abort – De har indtil nu brugt kondom og vil ikke have flere børn.

Tema 8

Fertilitet/infertilitet

Deltagerne kunne her som opstart på temaet arbejde i grupper med det psykiske aspekt i at være ufrivilligt barnløs, årsagerne til infertilitet og mulige behandlingsmetoder (både private og offentlige). Det er her også vigtigt at få drøftet de etiske aspekter og problematikker der kan opstå i forbindelse med fertilitetsbehandling. Her kunne det igen være en ide at deltagerne selv bidrager med eksempler fra egen praksis.

Her kunne det være hensigtsmæssigt drøfte grupperne:

- Ægteparret
- De "gamle" mødre
- De homoseksuelle mødre
- De enlige mødre

4. Litteraturliste mv.

Kilde 1:

Obstetrik og gynækologi
Dorte Dessau, Dansk Sygeplejeråd
2. udgave 2004
Nyt Nordisk Forlag

Kilde 2:

Gynækologi
Red. Bent Ottesen, Ole Mogensen m.fl.
3. udgave 2005
Munksgaard

Pleje af patienter med gynækologiske sygdomme

Inspirationsmateriale til undervisning

Kilde:3

Patientens bog – En guide til et sikkert patientforløb, Tryk fonden, Dansk Selskab for Patientsikkerhed

Kilde 4:

Livsmød

Et undervisningsmateriale om samtale med kræftpatienter af Hans Martin Svarre m.fl., kræftens Bekæmpelse 1999

Kilde 5:

Sygeplejebogen 1, Grundlæggende Sygepleje, Gads Forlag

Kilde 6:

Johan Cullberg, krise og udvikling, Hans Reitzels Forlag, 2007

Kilde 7:

Kompliceret sorg, Hansjörg Zörg, Dansk Psykologisk Forlag

Kilde 8:

Bent Falk; At være *der* hvor du er, , - om samtale med kriseramte, Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck 1996

Kilde 9:

Viden og forandring, flygtninge og indvandreres viden, holdninger og erfaringer med prævention og reproduktiv sundhed samt brug af sundhedstilbud, Institut for Folkesundhedsvidenskab 2005 – kan hentes på www.sst.dk, under forebyggelse/sex og graviditet/abort

Opslagsbøger:

Blodprøver

Peter Fahmy m.fl.

Munksgaard

1. udgave 2006

Lægemedelkataloget (se også www.medicin.dk)

Web-adresser

www.folkesundhed.dk

www.netdoktor.dk - (viden om sundhed og sygdomme)

Pleje af patienter med gynækologiske sygdomme

Inspirationsmateriale til undervisning

www.helse.dk - (aktuel information for hele familien om sundhed og helbred)

www.nytfralaeegen.dk - (et magasin om sundhed)

www.sundhed.dk - (sundhedsrelaterede emner)

www.dr.dk/sundhed - Sundhedsguiden: DR's netadresse med en samling af relevant viden om sundhed og sygdom

<http://www.sundhedsoplysning.dk/>

Dette er "komiteen for Sundhedsoplysning" `s hjemmeside. Hvis man går ind under publikationer vil man finde en lang række af hæfter der kan bestilles til lav pris. Siden indeholder også hæfterne på mange forskellige sprog.

www.cancer.dk - (gode råd om rygestop)

www.phsinfo.dk - Gynækologiske patienter retningslinier og vejledninger på

www.gyncph.dk - (Gyn/obs - faglige vejledninger) her findes ligeledes henvisninger til forskning samt billeder

www.dsog.dk - Dansk selskab for obstetrik og gynækologi

www.etiskraad.dk - Det Ethiske Råd rådgiver Folketing og sundhedsmyndigheder samt skaber debat om etiske spørgsmål på det medicinske område

www.religion.dk - Danmarks største religionsportal - hvor der er mulighed for at få svar på spørgsmål om religion fra mere end 70 eksperter inden for islam, kristendom, buddhisme, åndelig praksis, etik og eksistens og meget andet.